

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. VIII. Qui injustè coëgit ad Matrimonium, posset ante sententiam,
altero invito, resilite; nisi intulisset damnum alio modo irreparabile.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

nisi cum aliqua ex certo genere, vel etiam lege induci possit. Ea enim consuetudine (inquit Pontius sup. c. 14. n. 14.) aut lege, nulla vis infertur, cum possit non nubere. Et præterea; lex illa vel consuetudo acceptata est voluntate & motibus utentium, & cum iusta sit, non infertur vis ab extrinseco, sicut de imperio patris dicendum, cum filii nubere non poterant, sine eius consensu. Hęc ille. Itaque propter hæc argumenta non est recedendum à communi sententia, eo semper salvo, ut vis iniuste inferatur, præsertim ad finem Matrimonii.

Sed & nihil refert; quod Matrimonium contrahatur in præsentia consanguineorum & amicorum; quia, quidquid sit de præsumptione fori externi, in foro conscientie, in quo veritati standum est, si tunc verè non cessat metus, cogens ad Matrimonium, illud erit nullum. Immo nec in foro externo cessat metus præsumptio, sed tantum cogitur allegans metum, ad probandum graviolem illum fuisse, & ad clariore probationes afferendum, ut docet Felinus cap. *Causam Matrimonii*, n. 6. de Offic. deleg. dicens: Ita præsentia propinquorum non tollit, quin metus possit allegari, sed aggravat allegantem metum duccio onere probandi. Hęc ille. Quam sequitur Sanch. sup. n. 2. t. c. alius quos citat. Si autem à me quaeritur; an qui iniuste cogit ad Matrimonium, possit altero invito resistere. Respondeo:

CONCLUSIO VIII.

Qui iniuste cogit ad Matrimonium; posset ante sententiam, altero invito, resistere; nisi intulisset damnum alio modo irreparabile.

Suppono tanquam certissimum, & ab omnibus admissum; ex parte neutrius contrahentis esse obligationem matrimonialem. Quod optime probat Doctor Seraphicus 4. dist. 29. q. 2. n. 10. ubi sic scribit: Dicendum, quod quaerere, utrum consentienti in resistentem, fiat præjudicium, est quaerere, utrum matrimoniale vinculum claudicat, ut ex parte sit solidum; & ex parte contritum; & hoc est quaerere, utrum aliquis sit vir, cuius non est uxor; & aliqua sit uxor, quæ non habet virum; & hæc in se ipsa questio solvitur, pro eo, quod in ea; optima implicantur, propter naturam Matrimonialis vinculi, quod est relativum & mutuum, quod signat ipsa comparatio & relatio uxoris ad virum. Dico igitur, quod Matrimonium non potest esse claudum, quantum ad vinculum; quia si mulier invita est, & in dissesu perseverat, tam signo, quam corde, nullum est Matrimo-

nium. Nec unius acquirit potestatem aliquam in alterum, pro eo, quod in altero extremo defuit consensus. Unde primus non se habet per modum efficientis, sed disponentis; & ideo si secundus adveniat, tunc perficit Matrimonium, pro eo, quod iam habet consensum mutuum, qui est ejus principium completum, & ex tunc vir obligatur, & ei præjudicium ad consentiendum in personam aliam generatur. Hęc ille.

Et pergit ad objectiones, dicens: Ad illud ergo, quod obijcitur; quod potest renuntiare juri suo; dicendum; quod huic juri non renuntiat, nisi per votum aut Matrimonium; & quoniam in tali consensu non est votum, nec est Matrimonium, & nemo est, qui accipiat illud jus, ideo ille consensus nullum potest per se præjudicium generare.

Ad illud, quod obijcitur; quod potestas transferatur per consensum animi. Dicendum; quod in translatione potestatis hujus duo sunt, scilicet donatio & acceptio. Quantum ad donationem atinet, hoc est consensus proprius; quantum ad receptionem, hoc est consensus alieni; quia ille non est ibi, ideo non est translatio.

Ad illud, quod obijcitur; si illa consentiat. Dicendum; quod tunc incipit obligari, & non ratione consensus alieni tantum, sed ratione sui, qui præcesserat in actu, & erat in habitu, qui esse non obligaret, quia non erat qui acciperet, ideo alieno consensu adveniente, illa consensus habet vim obligandi, quam vis prius non haberet. Posset tamen dici, quod in tali casu consensus viri renovari debet vel verbo vel signo.

Ad illud, quod obijcitur; quod efficacius consentit. Dicendum, quod si iste non obligetur, hoc non est propter defectum intensionis, quia non sic sufficiens est intensus, sed quia non est mutuum.

Restat adhuc una obiectio de vinculo charitatis; hoc enim quam vis sit perfectum, videtur tamen posse esse unius ad alterum, ita quod non sit mutuum; ita pari ratione & vinculum carnale; ergo & Matrimonium.

Responderet D. Bonaventura; Quod charitas, prout est vinculum, quod facit unum corpus spirituale, nunquam est, quin sit in utroque extremorum, alioquin non facit unum. Et in Matrimonio sunt unum sponsum & sponsa, & signatur conjunctio Dei & anime, quæ nunquam claudicat: ideo nullus est consensus quantum ad vim Sacramenti, si libertatem habet in una persona, & coactionem in alia. Itaque de hac re non est relictus dubitandi locus.

De qua ergo? An Matrimonium illud ita invalidum sit, ut nullam prorsus pariat obligationem; denud ratificandi illud, respectu ejus, qui non est passus metum? Vel, an possit hic resistere, antequam metum passus ratificet pristinum consensum? Et quidem satis constat inter Doctores, illud Matrimonium nullam hujusmodi parere obligationem, si ille, qui liberè consentit, metus particeps non fuerit.

Q q q rit,

403. Prima obiectio solvitur ex D. Bonav.

Secunda obiectio dilatur ex eod.

404. Tertia obiectio solvitur.

Quarta diluitur.

405. Ultima obiectio.

Resp. D. Bonavent.

406. Qui liberè consentit potest resistere, si non fuerit particeps metus, neque conscius.

rit, neque illius conficius; arg. à contrario sensu c. 1. de Eo qui duxit, ubi dicitur, si quis vivente uxore contrahat cum secunda, hoc ignorante, primâ mortuâ, ad sui petitionem non separabitur à secunda, ne lucrum de suo dolo reportet; ergo si sine dolo id fecisset, etiam ad sui petitionem separari posset à secunda. Ergo similiter in casu nostro, cum ille, qui liberè contraxit, non fecerit dolum, etiam ad sui petitionem separabitur ab ea, quæ coactè consensit; ergo nulla est obligatio in foro conscientie illud Matrimonium ratificandi, aut non resiliendi, antequam metum passus ratificet suum consensum. Et ratio est: quia talis est immunis culpæ, nec se obligavit, nisi altero se illi obligante.

407. *Quid si fuerit participes? Rosell. equidem resiliere ante sententiam, per se loquendo.*
Tota ergo difficultas & dubitatio est, quando non coactus fuit participes culpæ; quia vel ipse metum intulit, vel saltem fuit conficius. Conclusio nostra negat obligationem ante sententiam, per se loquendo, id est, secluso, damno extrinseco, alio modo non compensabili, nisi per verum contractum Matrimonii. Secludit autem hoc damnum; quia cum per injuriam illatum sit, necessariò, secundum Omnes, ex iustitia est reparandum; si ergo alio modo reparari non possit, indubiè illo modo reparandum erit.

Pontius: Rarè autem continget (inquit Pontius l. 4. c. 15. n. 4.) ejusmodi Matrimonium fieri sine irreparabili damno, maxime si metus occultè fuerit illatus, ita ut probari in iudicio non possit. Cùm enim Ecclesia ejusmodi Matrimonium valere iudicet, & aliàs reverè non valuerit ob metum, nihil remediï superest ad istud damnum evitandum, nisi de nudò consentire utrumque, & renovare consensum. Hæc ille.

Quidquid sit de hoc, an rarè, vel non rarè, possit ejusmodi Matrimonium fieri sine damno, alio modo irreparabili, saltem quando fiet, v.g. si metus ita sit publicus, ut facile possit probari in iudicio, neque ex separatione timetur infamia, aut aliud malum æquivalens, tunc, ait Conclusio, non esse obligationem de novo contrahendi.

408. *Quare dicuntur, Ante sententiam.*
Addit autem: *Ante sententiam*, quia ratione delicti coactionis possit, qui metum intulit, compelli à iudice ad eliciendum novum consensum, ut Omnes fatentur. Quoddè verò ante sententiam teneatur præcisè ratione injuriæ illatæ per coactionem, negat Sanchez l. 4. disp. 15. n. 5. & probat: quia non est tanta injuria coactionis, quando aliud damnum inde non sequitur, ut aliter quàm per Matrimonium resarciri nequeat: præsertim, quia si inde nullum detrimentum sequatur in fama &c. injuria est levis, & possit illa à principio liberè eligere illud Matrimonium. Et quando metus inferretur ipsi viro, est levissima injuria, & DD. oppositè sententiæ,

qui de casu metus loquuntur, & de Matrimonio cum serva, indifferenter loquuntur, sive vir sive femina metum patiatur aut deceptionem. Ergo saltem ratione injuriæ non est obligatio. Non etiam, quia ex parte sua se obligavit; quia etiam, quando contractus fuit ignarus metus vel doli, in nullaque fuit culpa, ex parte sua se obligavit, & tamen tunc non tenetur. Igitur non tenetur ante sententiam. Ita argumentatur Sanchez pro suo, & nostra sententia, quàm probabiliorè existimat.

Sed ad hoc argumentum respondet Pontius suprâ (ubi n. 5. tenet oppositam sententiam) n. 8. ratione injuriæ illatæ consurgenti illo alia naturalis obligatio restituitur in eodem genere, cum possit. Nec verò hoc censenda est levis injuria, sed gravis, cum in coactione committatur peccatum mortale parquè est in eo casu vir & femina in eadem injuria non attenditur penes virum aut feminam, ut eâ ratione major censetur in uno quàm in alio, sed attenditur penes coactionem consensûs gravem, ab extrinseco provenientem. In hoc enim injuria inferitur quoddè contra voluntatem alienæ cogitur, quod suum est, cum unusquisque ex sua natura jus habeat, ut id, quod suum est, sine quo factò arque consensu non auferatur, ut habet Regula Juris. Hæc ille.

Nec obstat: quoddè à parte rei non alienatus corpus suum; quia saltem alienatus quàmvis ex se, & quantum est ex intentione cogitur, quod videtur sufficere. Sic enim peccat taliter, qui falsum jurat; quia licet ipse non auferat à Deo suam veritatem, tamen quantum est ex se, exteriùs cogitur, Deum posse testari falsum. Ergo videtur in casu nostro, quoddè per alium exteriùs saltem cogitur quis alienare corpus suum contra propriam voluntatem, & quantum est ex parte cogentis, qui si possit, cogret eum à parte rei corpus suum alienare.

Præterea: est non teneretur ante sententiam præcisè ratione injuriæ; neque illi, quia se obligavit; cur equidem non possit obligari ratione utriusque tituli simul cogentis? Communiter docetur, eum, qui liberos castitatis, & promissionis Matrimonii extorsit copulam, teneri virginem corripitam ducere, non obstante voto suo non præcisè ratione copulæ, quia, si non præcisè promissio, non teneretur; neque ratione solius promissionis; quia si copula non fuisset subsequuta, patet, quia non obligaretur, ergo ratione utriusque tituli simul.

Et verò certum est, etiam secundum Pontium, non esse obligationem ratione solius injuriæ; nam fieri potest, ut metus inculsus fuerit ab aliquo tertio; quis autem docet, eum teneri ante sententiam ad Matrimonium cum illa, quam injustè cogit ad alienum

Matrimonium. Sed hæc satis de prima probatione Sanchii.

Secundò probat suam sententiam: Quia contractus onerosus, cum sit ab utraque parte suapte naturâ obligatorius, ut in eo servetur æqualitas, aut utraque pars manere debet obligata, aut neutra. Cum ergo in coacto nulla confurgat obligatio, nulla etiam confurgit obligatio in cogente: si autem dicas, ratione delicti non servari æqualitatem, hoc erit pœna, atque ita iudicis compulsio desiderabitur.

Et confirmatur; quia si sub hac conditione compellens contraxisset: *Me obligo tibi, si tu te mihi obligas*, non maneret compellens aliqua obligatione contractus, nisi alter maneret obligatus; sed in Matrimonio ea inest tacita conditio; *Si alter se mihi obliget*; est enim contractus onerosus, do ut des, id est, trado tibi corpus, si tu mihi tradas; ergo altero non manente obligato, neuter obligatur.

Sed debile hoc argumentum est, inquit Pontius sup. n. 9 probat quidem, non confurgere obligationem Matrimonii, quæ debet esse mutua; non tamen probat, non confurgere obligationem naturalem aliam, ratione injuriæ illatæ, reparandi illam in eodem genere cum possit, ut etiam de contractibus aliis onerosis explicuimus supra c. 7. Hæc ille.

Porrò dicto c. 7. n. 7. docet hic Auctor, esse obligationem naturalem rescindendi hujusmodi contractus, si tamen is, qui coactus contraxit, rescissionem postulet. Quia, inquit, in hoc casu injustum est, ut coactus quis contraxerit; factum enim est contra jus, quod quilibet habet, non alienandi sua bona, nisi cum voluerit omninò liberè, sine vi & coactione extrinseca. Sed hæc iniustitia compensari potest sine damno alterius contrahentis: ergo compenlanda est. Minor probatur: quia emens potest restituere rem suam domino, & accipere pecuniam, quam dedit pro re, & ita res in pristinum statum restituentur; ergo ad id teneret emens, si alius velit. Hæc ille.

Neque hanc obligationem negat Sanchez, sed in terminis concedit disp. 8. n. 4. qui sic incipit: His tamen minimè obstantibus, contraria sententia est tenenda, valere contractus metu initos, esse tamen rescindendos actione, Quod metus causâ. Ita Sanchez. Illa autem actio non datur nisi ei, qui metum passus fuit, unde indubiè obligatur ille, qui metum intulit, quamdiu vult ille, qui metum passus fuit; hic autem liberè potest rescilire, nec tenetur stare contractui, tamen si alter velit; ergo ex illo metu resultat aliqua obligatio in eo, qui metum intulit, quæ tamen non invenitur in illo, qui metum passus fuit. Ergo similiter in casu proposito potest fieri, ut ratione injuriæ illatæ per metum, resultet obligatio contrahendi Matrimonium

in eo, qui metum intulit, si is, qui metum passus est, Matrimonium exigat, tamen si hic nullam habeat obligationem contrahendi Matrimonium ad petitionem alterius.

Quod clarius exemplum, quam in Sponsalibus gravi metu injustè extortis? Nam in sententia, quæ dicit, ea esse valida, certum est, quòd qui metum intulit, teneatur contrahere Matrimonium ad petitionem ejus, qui merum passus fuit, tamen si in hoc non sit similis obligatio, quia pro libito suo potest contractum rescindere, etiam ante omnem sententiam iudicis, quando sufficienter constat de metu illato; ergo confurgit hic aliqua obligatio in cogente, quæ non confurgit in coacto. Ergo similiter in casu nostro poterit confurgere aliqua obligatio in cogente ad Matrimonium, ratione injuriæ, quamvis nulla confurgat in coacto, ut potè qui nulli injuriam intulit. Ex quo videtur satisfactum secundo argumento Sanchii.

Argumentatur autem tertid ab exemplis: Quia, inquit, quando quis fictè contraxit Matrimonium, si aliud damnum non sequatur, probabilis est, minimè teneri deceptorem ad Matrimonium. Secundum exemplum est. In ficta Professione est contractus onerosus, quo Monachus se obligat Monasterio, & Monasterium Monacho; & Monasterium implet ex parte sua contractum, acceptando verè Monachum, & tamen non tantum non est verà Professio; sed nec etiam decipiens manet aliqua obligatione contractus, nisi per accidens ratione scandalii, eò quòd confessum fictum probare non potest; quare posset fugere in locum, ubi scandalum cessaret.

Addit tertium exemplum: Quando quis contraxit cum serva, putans esse liberam, & tamen postea detectâ servitute vult persistere in Matrimonio, ipsa non tenetur denuò consentire altero volente, sed tantum ex honestate debet induci. Pro quo exemplo citat Scorum 4. dist. 35. q. un. vers. *Respondeo si mulier*, ubi ait, quando aliquis ingenuus contraxit cum serva, quæ decepit contrahentem, esse compellendam servam, altero volente, in pœnam deceptionis, & sic videtur exigere iudicis sententiam. Hæc ille.

Incipio à Scoto, & subscribo ejus verba, ut veritas rei sole meridiano clariùs eluceat. *Respondeo* (inquit Doctor Subtilis) *si mulier sciens impedimentum consentiat in Matrimonio, vir cogendus est, ut consentiat in peccati sui, quia scienter decepit insciam. Et ita erit Matrimonium novum ex novo consensu; Et ista sententia est valde justa, ut decipiens insciam, in hoc, quod est dare potestatem corporis sui, qui tamen non intendit dare, vel non potest, cogatur postea veraciter implere, quod prius fecit dolosè. In quibus verbis nò fit expressa mentio ingenui aut servæ; nec mirum, quia*

415. Potest confurgere aliqua obligatio in cogente, quæ non sit in coacto.

416. Tertium arg. Sanchii.

417. Deceptor potest cogi ad iteratum consensum per sententiam, ex Scoto.

in illa quaestione non tractat Scorus de impedimento servitutis, sed criminis. Quippe hic est titulus: *Utrum adulterium cum aliqua vivente viro, impediatur Matrimonium cum eadem post mortem illius viri?* Interim doctrina illa etiam applicari poterit impedimento servitutis, sive ingenuo & servæ. Estque doctrina communis, scilicet, deceptorum posse cogi per sententiam ad iteratum consensum; non tamen propterea negat, etiam ante sententiam esse obligationem; quamvis & id non affirmet.

418.
Resp. ad 3.
arg. Sanchezii
& probatio
sententia op-
posita ex
Pontio.

At verò Pontius expressè affirmat, in omnibus his exemplis à Sanchio adductis esse obligationem in conscientia ante sententiam; & idè etiam in casu proposito idem docet sup. n. 5 & probat hanc unicâ ratione. Quia in contractibus, in quibus datur res pro re, manet naturalis obligatio in eo, qui vim intulit, relicto contractui, si petat is, qui coactus contraxit. Ergo etiam in contractu Matrimonii, qui metum intulit, manet obligatus standi contractui, si alius velit. Quorum ratio est ea; quia injustum est, ut ille contrahere cogatur invitus, & in hoc, qui cogit, vel coactionis particeps aut conficius fuit, reverà injustitiam commisit in personam. Ergo remanet obligatio refarciendi, & cum relaciri possit sine damno alterius, qui vim intulit, relacienda est, stando scilicet contractui, si alius velit. Ad hoc autem non est necessaria judicis sententia, cum ex injuria illata nascatur naturalis obligatio reparandi, & idè ante omnem judicis sententiam eâ obligatione tenetur. Hæc ille.

419.
Resp. San-
chii.

Sed (prosequitur n. 6.) ut huic rationi respondeat, duo dicit Tho. Sanchez num. 6. Primum, eam esse levem injuriam, atque adèd reparari non indigere. Deinde dicit; non esse necessarium, ut ea injuria reparetur in eodem genere, juxta ea, quæ dixerat disp. 14. n. 4. in solutione ad 5. Idque duobus confirmat exemplis. Primum est; quia illi, qui coactus baptizatur, infertur injuria in coactione, & tamen non est restauranda in eodem genere, scilicet annullando Baptismum. Secundum exemplum est in eo, qui fide darâ de Matrimonio, defloravit aliquam, & postea cum alia contrahit de facto atque consummat, non reparatur eâ injuriâ, reddendo nullum Matrimonium cum alia contractum.

420.
An in casu
proposito sit
levis tantum
injuria.

Sed hæc solutio insufficientis est. Et quod Primum dicit de levitate injuriæ, falsum videtur. Quia nihil tam naturale, quam ut id, quod nostrum est, sine facto nostro non transferatur, & tunc major injuria infertur, quando id quod transfertur, vel alienatur, majoris momenti est. Cùmque in contractu Matrimonii de corpore alienando agatur, non potest non censerî gravis injuria: & ita

judicat prudentum hominum judicium, quod agnoscat in hac injuria mortale peccatum.

Id autem quod secundo loco adducitur, videtur esse omninò extra rem. Restauratio quidem injuria est in eodem genere, & fieri potest, & jam non est amplius restauratio impossibilis, & extra potestatem inferentis injuriam. Quare non est reddendum nullum Baptisma collatum, neque secundum Matrimonium; quia jam ejusmodi restauratio est impossibilis inferenti injuriam, & ad impossibile nemo tenetur. At verò in nostro casu restauratio injuriæ possibilis est in eodem genere, cum adhuc sint prorsus habiles ad contrahendum; ergo reparari debet in genere. Hucusque Pontius.

Addo ego: si injuria levis est, vel, ut dicitur Sanchez, non tanta, ut digna sit tantâ satisfactione, ut est Matrimonium; ut ergo ratione Judex poterit compellere ad contrahendum Matrimonium in peccatum, cum debeat esse proportio inter culpam et poenam? Et tamen etiam Sanchez concitat talem compulsionem esse licitam & obligatoriam, ut patet ex antedictis.

Sed nunquid quia gravis injuria est, idè ante sententiam reparari debet per Matrimonium? Prorsus reparari debet, sed non Matrimonium. Per quid ergo? Per coactionem à metu, & restitutionem pretiæ tatis, quæ prius per injuriam erat ab aliorum damnorum famæ, honoris, ex ablatione illius libertatis sublatam; & per consequens fieri possit, si solus coactor teneretur, etiam non consentit, ad Matrimonium; sicut, si consentit, quævis non tenetur consentire, ut docet Sanchez l. 1. disp. 1. de his damnis extrinsecis, tamen moralitè regulariter tenetur; quia semper legitimum tabile damnum foeminae, tum in honore, re alii nubere non poterit: tum etiam non permittitur aliud inire Matrimonium.

Ergo similiter in casu nostro, si permittetur vir vel foemina aliud Matrimonium contrahere, quia metus non potest probari; liquet profectò, etiam ante sententiam injustum coactorem teneri ad satisfaciendum Matrimonium per novum consensum, aut continuationem assensu consensu, si alia pars injustè coacta sit, quia tunc damnum injustè illatum non est aliâ viâ reparabile.

Quando autem permittetur inire aliud Matrimonium, eò quòd metus substantivè possit probari, & æquè commodum Matrimonium, quia nulla est secuta infamia; tamen non video, quare qui injustè cogit, non possit resilire altero invito; quia licet licet contractus, do ut des, tamen, ut bene dicit Sanchez supra l. 4. disp. 15. n. 6. est licitè

par ratio hujus, & aliorum contractuum; nam ceteri contractus metu extorti sunt validi ipso jure, & solum metum passio daturus ad rescindendum; Matrimonium metu extortum est prorsus nullum, adeoque per illud Matrimonium nullum acquiritur jus ei, qui metum intulit, in corpus alterius; sicuti qui metum intulit in aliis contractibus v. g. emptione, acquirit jus in rem emptam, & vendens perdit jus, quod habebat in rem suam occasione injustæ coactionis: quid ergo mirum, si ille qui injuste coegit, debeat rem illam restituere recepto pretio? In nostro autem casu injuste coactus non perdidit jus in proprium corpus, sed tantum libertatem consentis, hanc ergo debet restituere, qui injuste coegit, non autem dare alteri corpus suum, nisi illa datio sit necessaria ad reparandum damnum extrinsecum, quod alio modo reparari nequit.

Quantum ad eum, qui fidei consentit, Pontius l. 2. c. 5. n. 5. ita certum existimat, iterum teneri verè & ex animo contrahere, etiam secluso omni damno extrinsecò, ut judicet, oppositum omni probabilitate carere. Et in primis (inquit) eâ ratione id mihi persuadeo, quæ apud me in rebus moralibus magnam vim habet; si opposita opinio semel admittatur, latissimam aperit viam hominibus sceleratis ad decipiendas sæpè foeminas, si semel sibi persuaserint, non teneri ad contrahendum.

Deinde; sicut in promissione de futuro ex naturali jure oritur obligatio; vera efficiendi verba, stando promissis; ita etiam in assertionione de presenti, est naturalis obligatio efficiendi vera verba presentia, & non potest quis pro sua voluntate se ab ea obligatione liberare: quia non potest effici, ut non sit indecens & turpe coram Deo aliquid de presenti verbis affirmare, & aliud corde tenere. Cum ergo asserat de presenti fictus contrahens: Ego te accipio in meam, naturali jure tenetur ad ea verba vera efficienda, nec nisi vera efficiat, ea turpitudine liberatur. Et quidem verba non ad simulandam, sed ad exprimendam mentem dicta censentur. Et nemo existimandus est aliquid dixisse, quod non prius mente agitaverit. Hæc ille.

Quæ apud me parvi sunt momenti. Nam quod ad primum attinet, hæc opinio non aperit latissimam viam hominibus sceleratis ad decipiendas sæpè foeminas; quia in primis per judicem compelli possunt, & compellerentur ad verum consensum; & deinde, ut etiam fatetur Sanchez, moraliter & regulariter tenentur ante sententiam, quia moraliter & regulariter sequitur damnum notabile, quod alio modo reparari nequit, ut clarum est consideranti.

De 2. quid dicam? Nihil aliud probat;

quàm quod deceptor mentiatur coram Deo, aliquid de presenti verbis affirmans, & aliud corde tenens. Quod autem ex illo mendacioriatu obligatio postmodum verè consentiendi, non probat illud argumentum, secluso damno extrinsecò; quia quantumcumque postea mutet animum, semper manebit verum, talem fuisse mentem; nec propterea illa verba præterita accipient veritatem, quam à principio non habuerunt; quia significant proferentem accipere eam in suam pro illo tempore, quo verba illa proferuntur, id est, pro tempore presenti, quod semel falsum, nunquam potest fieri verum, quia & tempus transiit, pro quo illa verba significabant, & etiam ipsa verba transferunt.

Quod dicitis verbis fatetur Pontius l. 4. cap. 24. n. 8. ubi contra Sanchez asserit, non sufficere in casu proposito, quod interius renovetur consensus. Ratio, inquit, est manifesta: quia consensus unius exterius expressus, est pars formæ contractus civilis; ergo debet esse sensibilis, & concurrere debent verba vel nutus ex parte utriusque; alias in eo casu Sacramentum perficeretur sine verbis vel signis utriusque, sed unius tantum. Nisi forte dicat Thomas Sanchius absurdius aliquid, scilicet satis esse, verba ante annum protulisse, & postea habere animum, quasi verbis falsis possit Matrimonium perfici; illa autem verba jam non possunt fieri vera, ut constat. Hæc ille.

Ego autem dico: si constat, illa verba non posse fieri vera, etiam constat quod fictus contrahens jure naturali non teneatur, ad ea verba vera efficienda per novum consensum; quia Nemo potest ad impossibile obligari, Reg. 6. de Reg. juris in 6. & l. 185. ff. eod. Impossibile nulla obligatio est. Ergo, saltem in sententia Pontii, illud secundum argumentum nullius pili est; sed in eo Pontius sibi ipsi videtur contradicere.

Quantum ad Professionem fictam, existimat Pontius lib. 2. cap. 5. n. 11. sic professum teneri; etiam secluso scandalo, aut alio damno extrinsecò, verè profiteri. Quamvis enim, inquit, nonnulli DD. concedant illud Antecedens (scilicet non teneri) attamen mihi omnino falsum videtur, ut docet Suarez to. 2. de Religione lib. 1. de voto. cap. 3. n. 15. Nam in Professione & emissionem votorum intervenit etiam contractus quidam mutuus inter Religiosum & Religionem, quem verum tenetur efficere naturali jure, & obligatione fidelitatis & justitiæ: sicut & qui ordinatur in Sacris, sine animo votendi, tenetur sub mortali votum emittere castitatis, ut docet idem Suarez ibidem. Hæc ille.

Sed, quidquid sit de veritate rei in Professione, perperam pro sua opinione citat Suarez, qui in terminis docet oppositum to. 3.

Resp. ad 2.

326. Verba ejus, qui fidei contraxit, non possunt postmodum fieri vera ex Pontio.

Reg. 6. de Reg. juris in 6.

427. Pontius existimat fidei professum teneri verè profiteri, citans Suarez.

Sed hic oppositum docet.

de Relig. lib. 7. c. 2. n. 9. ubi sic lego: Secundo dicendum est, quamvis Professio fuerit nulla ex defectu consensus, propter fictionem & culpam profitentis, nihilominus per se non obligat ad statum Religiosum, vel ad servanda vota; per accidens autem multo magis (quam si bona fide fuisset invalide facta) obligari poterit.

428. Mala fides per se non obligat ad Professionem integre emittendam.

Prima assertionis pars est communis; & in hoc fundatur, quod hic casus solum differt a precedenti in mala fide ac dolo; hæc autem non sufficiunt per se obligare ad Professionem integre emittendam; quia ex mala fide aut dolo solum potest sequi vel obligatio ad poenam, vel ad aliquam restitutionem propter injuriam, vel nocumentum illatum; neutro autem modo sequi potest obligatio ad Professionem. Nam quod ad poenam attinet, neque aliquis ad illam obligatur, priusquam condemnatur, præcipue quando non est ipso jure imposita, nec ratificatio Professionis potest in poenam imponi. Quin potius si in judicio Ecclesiastico constet de tali fraude & nullitate Professionis, persona quidem alias puniatur, libera tamen relinquetur a juro Religionis.

Quod verò spectat ad restitutionem, regulariter non potest esse tanti momenti in hoc negotio, quin possit alia via fieri, quia per se nullum grave nocumentum inde sequitur Religioni; unde ad summum tenebitur restituere alimenta, vel alias expensas, quæ ob eam causam à Religione factæ sint, nisi ejus obsequia æquivalerent. Hæc autem restitutio aliter fieri poterit, vel si fortasse non possit, non est tanti momenti, ut propter eam cogendus sit aliquis Religionem profiteri. Hucusque Suarius. Qui non potuisset evidentius illam sententiam docere.

429. Aliquando oritur obligatio ad implendum fidei promissum.

Neque oppositum tradit loco à Pontio allegato, ut patet ex ejus verbis, quæ hic subdo. Adde etiam, secluso speciali præcepto Superioris seu Ecclesiæ, aliquando posse oriri obligationem, ad implendum aliquid fidei promissum, ob injuriam, eâ occasione illatam, aut propter detrimentum inde alteri resultans: quod maxime contingere solet in promissionibus humanis, ut in fictis sponsalibus & similibus, de quibus alibi dicendum est; in votis autem vix potest hoc evenire, nisi in ficta Professione Religionis, de qua infra suo loco dicemus. Hæc ille.

430. An ordinatus sine animo votendi teneatur potestatem votare.

Si Pontius locum illum quæsiuisset & diligenter perlegisset, invenisset indubie oppositum ejus, quod supra Suario adscribit, ut patet ex jam dictis. Quod attinet ad Clericum, qui suscipit sacrum Ordinem, sine animo se obligandi, aut votendi continentiam; fateor Suarius ibidem docet, quod nihilominus ex præcepto Ecclesiæ obligetur; & ratione injuriæ il-

lata Clero, & sacro Ordini, supposito statu & consuetudine Ecclesiæ, teneatur mutare voluntatem, & votum castitatis emittere. Sed magna est disparitas inter talem Clericum, & fictè professum; nam talis Clericus manet Clericus, tamen nunquam mutavit animum, & absolute nolit unquam emittere votum continentie: at verò fictè professus nec fuit, nec unquam erit verè professus, nisi mutet animum suum.

Audiamus Suarium sup. to. 3. lib. 9. cap. 18. n. 8. ubi sic loquitur de obligatione hujusmodi Clerici: Qui sic ordinatus est, semper manet cum obligatione mutandi illam intentionem, & emittendi votum castitatis nam obligatio illa, quam tempore Ordinationis habuit, non fuit extincta per transgressionem ejus, sed perpetuo magis ac magis obligat quia illud tempus non fuit designatum contra illud non possit impleri debetur, sed non differretur solutio; quando tamen circumstantia temporis hoc modo designatur omissionem ejus non extinguit obligationem.

Et confirmatur: quia hoc votum non est propter Ordinationem in fieri, ut sic dicamus, sed propter permanentem Ordinem & statum ejus; & idè à principio debet fieri perpetuum: ergo si in principio cessatum est semper manet obligatio illud emittere. Hæc ille. Quid autem simile reperitur in fidei Professione, aut ficto Matrimonio.

Quod si posueris fictam susceptionem Ordinis sacri, tunc paritas erit; & iterum dicam, eum, qui fictè suscepit sacrum, per se loquendo non obligatur ad susceptionem; sed sufficit quod suscipiat suam fictionem, redeundo quod ad statum secularem, à quo à parte susceptionis exierat; sicuti per se loquendo suscipiens fictè conjugatus suam aperiat fictionem, statum deleat conjugalem; similiter fictè professus declarat nullitatem Professionis, & redeat ad seculum. Ergo non minus sufficit, ut tandem revertatur ad principalem Conclusionem, quod illi injuste coegit ad Matrimonium, reddendo justam coactionem, & derelinquat statum conjugalem, quem videbatur in foro exteriori assumpsisse, sufficit, inquam, nullum fuisse damnnum, alià vià irreparabilem periculumque contingit.

Disputant hic Aliqui, utrum peccet qui non peccet, qui injuste coactus invalide contrahit Matrimonium; sed nos de hoc respondimus Disp. 1. hujus Operis, Sect. 7. Conclus. 14. n. 231. & seq. Videatur ibi dicta, quibus nihil habeo addendum.

Progredior itaque ad aliam difficultatem, & quæro; an Matrimonium metu gratè injuste extortum, & idè in validum, validum efficiatur per juramentum? Responsio erit.

B
Sacrum
Pactum

CONCLUSIO IX.

Matrimonium metu gravi invalidè contractum, non efficitur validum juramento.

433. Aliqui ratione præsentis difficultatis pertractant hic & generaliter inquirunt, quando juramentum confirmet, vel non confirmet contractum; nos causâ vitandæ nimix prolixitatis, tantum breviter attingemus ea, quæ sunt necessaria ad explicationem & probationem nostræ Conclusionis.

In primis autem observandum; quod juramentum possit esse validum in ratione juramenti, tamen si nullatenus confirmet contractum, cui adjungitur, id est, quod possit habere vim obligandi ad veritatem rei juratæ, ob honorem divini nominis, etiam si ei, in cujus favorem jurasti, nullum acquiratur jus; quare obtentâ relaxatione juramenti, cessât tota obligatio.

Quando verò contractum confirmat, ultra obligationem propriam juramenti, quæ tota est in ordine ad Deum, adedque virtutis Religionis, dat novum jus ipsi contrahenti, cui jurasti, & contractum in sua specie validum facit; quare, obtentâ etiam relaxatione juramenti, remanet obligatio ex contractu, qui dedit jus justitiæ contrahenti, quæ & transit ad hæredes jurantis, eodem planè modo, ac si contractus absque juramento fuisset validus.

434. Et hinc irritari non potest hoc juramentum à Prælati Ecclesiasticis, utpote qui non possunt jus tertio acquirere, ei auferre. Excipio Pontificem maximum, qui id potest propter plenitudinem potestatis, quando in casu extraordinario id exigeret bonum commune.

Exemplum habemus in l. i. Cod. Si adversus venditionem. Si minor viginti quinque annis emptori prædii cavisti, nullam de cætero te esse controversiam facturum, idque etiam jurejurando, corporaliter præstato, servare confirmasti, neque perdidisti, neque perjurii me auctiorem tibi futurum sperare debuisti.

435. Exemplum prioris juramenti invenies in cap. Debitores, de Jurejurando. Debitores ad solvendas usuras, in quibus se obligaverant, cogi non debent. Si verò de ipsarum solutione juraverint, cogendi sunt domino reddere juramentum. Et cum usura soluta fuerint, creditores, ad eas restituendas, sunt Ecclesiasticâ severitate (si necesse fuerit) compellendi. Proinde ex illo juramento, & similibus, nullum jus acquiritur tertio, & idè irritari possunt à Prælati Ecclesiasticis eorum, qui jurarunt, eo modo, quo vota irritari possunt, & auferri alia vincula, quæ tantum obligant Deo, cujus vicem ipsi in terris gerunt.

Potèd juramentum in ratione juramenti obligat, quoties res homini promissa, potest sine peccato promittentis servari, secus si non potest servari absque peccato mortali aut veniali. Dixi: Res homini promissa; quia si soli Deo fiat juramentum, etiam requiritur, quod res promissa sit honesta & Deo placens, immo melior quàm ejus oppositum; tunc enim habet rationem voti, quod non obligat, quia non acceptatur à Deo, nisi sit de re meliori, ut patet ex materia de voto.

Hæc doctrina colligitur ex cap. Cum contingat, 28. de Jurejurando, in fine. *Netalitemen prætextu viam contingat perjuris aperiri, mulieres ipse servare debent hujusmodi juramenta, sine vi & dolo, sponte præstata, cum in alterius præjudicium non redundent, nec observata vergant in dispendium salutis eterne.* Item ex cap. *Quamvis pactum*, 2. de Pactis in 6. ibi: *Si tamen juramento, non vi, nec dolo præstato, firmatum fuerit, ab eadem omnino servari debet: cum non vergat in æternæ salutis dispendium, nec redundet in alterius ætrimentum.* Et Reg. 58. de Reg. juris in 6. dicit: *Non est obligatorum contra bonos mores præstitum juramentum.* Adde cap. *Si verò*, 8. de Jurejurando ibi: *Non est tutum quemlibet contra juramentum suum venire, nisi tale sit quod servatum vergat in interitum salutis eterne.* Ratio est; tum quod reverentia divini nominis exigat, ne Deum in testem falsitatis adducamus; tum, quod juramentum non sit vinculum iniquitatis, nec possit aliquis sub peccato obligari ad id, quod sine peccato facere non potest.

Atque hæc vera existimamus, tamen si juramentum gravi metu fuisset extortum; arguendo d. cap. *Si verò*, quod loquitur de tali juramento, ut patet ex principio. *Si verò aliquis quemquam gravissimo metu sub religione juramenti suum jus resutare coegerit, &c.* Item cap. *Verum*, 15. eod. *Verum in ea questione, quæ quinto loco ponitur, an a sacramenti vinculo absolvantur, qui illud in voti pro vita & rebus servandis fecerunt: nihil aliud arbitratur, quam quod antecessores nostri Romani Pontifices arbitrati fuisse noscuntur: qui tales à juramenti nexibus absolverunt.*

Ubi Gloss. verb. *Absolverunt*, sic ait: *Quidam exposuerunt de factis: quia ipso jure non tenebantur, si justo metu jurarunt.* Nos vero proprio intellectu, in dictum est sup. eod. *Si verò & supra Quod metus causa, c. Abbas.* Ubi dicitur, quod ille, qui per metum amissionis patrimonii, suum beneficium abjurat, id est, renuntiat cum juramento, possit illud repetere. Et ratio additur, *Quia quæ metu & vi fiunt, debent in irritum revocari.*

Idem habetur cap. *Ad audientiam*, eod. & redditur eadem ratio: *Quia quæ vi metusque causa sunt, carere debent robore firmitatis.* Et tamen

436. Quando juramentum obliget in ratione juramenti.

Ex diversis juribus.

437. Quid si juramentum fuerit gravi metu extortum? Perinde de est. C. 15. de Jurejur.

438. Probatur ex cap. 4. de his qua vi.